

территории Украины» (1986). У проміжку між цими подіями мав місце захист кандидатської дисертації «Племена Степового Подніпров'я за доби пізньої бронзи» (1975 р.) та публікація монографії «Степное Поднепровье в эпоху поздней бронзы» (1982). Наступного 1983 року Ірину Миколаївну обирають на посаду старшого наукового співробітника ІА АН УРСР. Загалом, 80-ті рр. ХХ ст. стали найбільш плідними в творчій біографії дослідниці. Науковий доробок І. М. Шарафутдінової (понад 50 друкованих праць) лише частково віддзеркалює зроблене нею впродовж життя, відданого археології.

Особливе місце в житті Ірини Миколаївни займали експедиції. Подібно до мами-геолога, донедавна найстаршої мешканки Києва, ювілярка перебувала в них місяцями, особливо коли опинялась поза штатом ІА АН УРСР і мусила працювати за контрактом. Вже сам перелік прізвищ очільників експедицій, де довелося працювати Ірині Миколаївні впродовж 1950—1994 років, звучить епічно: Л. М. Славін, В. К. Гончаров, О. І. Тереножкін, Д. Я. Телегін, В. М. Даниленко, О. М. Лесков, С. С. Березанська, О. Г. Шапошникова, В. М. Фоменко. В ролі ідеального начальника загону їй таланило розкопувати такі видатні пам'ятки як поселення Чикалівка та Деревка на Дніпрі, Новорозанівка на Інгулі, Ташлик, Новогеоргіївка та Виноградний Сад на Південному Бузі, Степове на р. Березань. Вінцем польових практик стали розкопки селища Виноградний Сад (1984—1994) — чільної нині пам'ятки Сабатинівської

культури. А були ж іще й дослідження давніх могил у степах Херсонщини, а особливо — Миколаївщини. Плідною стала багатолітня творча співпраця з Олімпіадою Гаврилівною Шапошниковою та Віктором Миколайовичем Фоменком в Інгульській (Миколаївській) експедиції, де накопичено щонайпотужнішу нині базу джерел до вивчення Сабатинівської культури.

За 60-тих — 80-тих років минулого віку важко було уявити наш Інститут археології без Оксани Шарафутдінової. Дослідниця тривалий час суміщала наукову та польову роботу з обов'язками завідувача Науковим архівом ІА АН УРСР та члена Польового комітету, звичайно ж на громадських засадах. Вона ж була активним лектором школи підвищення кваліфікації археологічних кадрів на базі працюючих експедицій. Співробітники Інституту 50-тих років пригадують, що саме Оксана переклала українською мовою рукопис культурної нині монографії «Михайлівське поселення» О. Ф. Лагодовської, О. Г. Шапошникової та М. Л. Макаревича (1962). Це був крок до утвердження нашої мови як наукової в археології. Ювілярка органічно сполучає в собі інтелігентність із патріотизмом, беручи участь у протестах активістів проти незаконної забудови рідного їй міста, часом із травматичними наслідками.

Вітаємо невтомну трудівницю археології з ювілеєм! Щиро зичимо Вам, Ірино Миколаївно, маминого здоров'я та позитивного вирішення всіх поточних проблем!

*С. С. БЕРЕЗАНСЬКА,
доктор історичних наук*

*В. В. ОТРОЩЕНКО,
доктор історичних наук,
Інститут археології НАН України*

ДО ЮВІЛЕЮ МАРИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ СКРЖИНСЬКОЇ

23 серпня 2019 р. виповнилося 80 років визначному вченому-антикознавцю, досліднику історії та культури Давньої Греції і античних держав Північного Причорномор'я, доктору історичних наук Марині Володимирівні Скржинській.

Марина Володимирівна народилась 1939 р. у м. Ленінград, в родині відомої вченої, історика-медієвіста і філолога, доктора історичних наук Олени Чеславівни Скржинської. Олена Чеславівна займалася дослідженнями

з давньої та середньовічної історії Криму, історією середньовічної Італії, розвитком ремесел, військової і гірничої справи Середньовічної Європи. Великою заслугою дослідниці був переклад і публікація російською мовою праці Йордана «Про походження і діяння гетів», що вийшла у 1960 р. з докладними коментарями перекладача і була перевидана в 2001 р. Текст нового видання був суттєво доповнений за авторським примірником Е. Ч. Скржинської.

Марина Володимирівна також пов'язала своє наукове життя з історією і філологією. У 1961 р. вона з відзнакою закінчила класичне відділення філологічного факультету Ленінградського державного університету та вступила до аспірантури. У 1968 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за темою «Новелістична традиція про тиранію у Греції VII—VI ст. до н. е.» під науковим керівництвом Аристида Івановича Доватура.

З 1962 по 1972 рр. Марина Володимирівна працювала викладачем давньогрецької та латинської мов у Ленінградському державному університеті та Медичному інституті. З 1972 р., за сімейними обставинами, вона переїхала до Києва, де плідно працювала на посадах старшого наукового і потім провідного наукового співробітника Інституту археології НАН України до 2005 р. З 2005 по 2017 р. М. В. Скржинська — провідний науковий співробітник відділу історії України середніх віків та раннього нового часу Інституту історії України НАН України.

Марина Володимирівна одружена з визначним українським істориком, історіографом, спеціалістом із середньовічної історії та нумізматики, чл.-кор. НАН України Миколою Федоровичем Котляром.

1973—1980 рр. М. В. Скржинська брала участь в роботі Ольвійської археологічної експедиції під керівництвом С. Д. Крижицького. З того часу в її роботах поряд з літературними джерелами постійно використовуються і різноманітні археологічні пам'ятки. Марина Володимирівна і зараз продовжує співпрацювати з Інститутом археології, підтримуючі наукові контакти з його співробітниками, нещодавно була надрукована її стаття «До взаємин скі-

фів із греками в Північному Причорномор'ї» (2017) в журналі «Археологія».

У 1992 р. Марина Володимирівна блискуче захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора історичних наук за темою «Античні письмові джерела VII—VI ст. до н. е. щодо Північного Причорномор'я». Зібрані воедино, систематизовані і ретельно вивчені автором свідчення Геродота, драматургів, ораторів та інших античних письменників дали можливість відтворити багато аспектів історії, культури, етнографії, фольклору, традицій і звичаїв народів Північного Причорномор'я за архаїчної доби.

Серед найважливіших наукових монографій дослідниці відзначимо: «Північне Причорномор'я в описі Плінія Старшого» (1977); «Будни и праздники Ольвии в VI—I вв. до н. э.» (2000); «Скифия глазами эллинов» (2001); «Древнегреческие праздники в Элладе и Северном Причерноморье» (2009); «Культурные традиции Эллады в античных государствах Северного Причерноморья» (2010); «Образование и досуг в античных государствах Северного Причерноморья» (2014).

Загалом на сьогодні Марина Володимирівна є автором восьми монографій і понад 250 наукових і науково-популярних праць.

Інститут археології, учні та друзі щиро вітають Марину Володимирівну з ювілеєм і бажають їй міцного здоров'я, щастя і ще багато років плідної наукової праці!

*О. Г. КУЗЬМИЩЕВ,
кандидат історичних наук,
Інститут археології НАН України*